

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/73/53-57>

Kifayət Qurban qızı Mənsimova
ADPU nəzdində Pedagoji Kolleç
müəllim
kifayetmnv@gmail.com

TƏRBIYƏ PROSESİNDƏ MÜƏLLİM ŞƏXSİYYƏTİNİN ROLU

Xülasə

Pedaqogikanın vacib tərbiyə metodlarından biri də nümunədir. Pedaqogikada bu həm metoddur, həm də tərbiyə vasitəsidir. İlk olaraq tərbiyəçinin şəxsi nümunəsi haqda danışmaq lazımdır. Çünki tərbiyəçinin şəxsi nümunəsinin və onun uşaqların formalaşan psixologiyasına təsiri haqda məşhur pedaqoqlar və psixoloqlar hər zaman yazmışlar. Tərbiyəçi, bilavasitə öz yetişdirmələrinə təsir göstərən, onları həyata hazırlayan, müsbət keyfiyyətlər aşılaman bir şəxsiyyət olaraq insanlar arasında böyük nüfuza sahib olmalıdır.

Bu mənada müəllimin özünün bir obraz olaraq formalaşması kimi vacib bir prosesə diqqət yetirmək çox vacibdir.

Açar sözlər: müəllim, tərbiyə, tərbiyəvi iş, şəxsi keyfiyyətlər, təsir mexanizmi

The role of teacher personality in the process of education

Summary

One of the important methods of education in pedagogy is a model. First of all, it is necessary to talk about the personal model of the tutor. Because famous educators and psychologists have always written about the personal example of the educator and its impact on the formed psychology of children. An educator must have a great reputation among people as a person who directly influences their upbringing, prepares them for life, and instills positive qualities. In this sense, it is very important to pay attention to such an important process as the formation of the teacher as an image.

Keywords: teacher, upbringing, educational work, personal qualities, mechanism of influence

Giriş

İnsanın tərbiyəsi olduqca çətin və mürəkkəb bir prosesdir. Pedaqogikanın vacib tərbiyə metodlarından biri də nümunədir. Pedaqogikada bu həm metoddur, həm də tərbiyə vasitəsidir. Onun vasitəsilə formalaşdırılan keyfiyyətlər uşaqlarda yamsılama, təqlid yolu ilə duyulur və qavranılır.

Elmi pedaqogika nümunənin dörd növünü qeyd edilir:

- Tərbiyəçinin şəxsi nümunəsi
- Ətrafdakıların nümunəsi
- Tarixi nümunələr
- Ədəbi-bədii nümunələr.

İlk olaraq tərbiyəçinin şəxsi nümunəsi haqda danışmaq lazımdır. Munki tərbiyəçinin şəxsi nümunəsinin və onun uşaqların formalaşan psixologiyasına təsiri haqda məşhur pedaqoqlar və psixoloqlar hər zaman yazmışlar. Bu haqda K.D. Uşinski belə qeyd edirdi: “Tərbiyəçinin cavan ruha təsiri elə bir tərbiyə qüvvəsidir ki, heç bir dərslük, heç bir əlavə nəsihət, heç bir cəza və rəğbətləndirmə onu əvəz edə bilməz” [1, 102]. Təlim prosesində müəllimin rolu çox böyükdür “Yaxşı müəllimi dünyada nə qədər yaxşı sənət sahibi varsa, hamısına bənzətmək olar. Məhz ona görə də bir adamda yaxşı bir keyfiyyət görəndə, adətən “müəlliminə əhsən, mərhəbə” deyir, pis olduqda lənətləyirlər. Odur ki, hər müəllim çalışır ki, hər şeydən əvvəl öz şagirdlərinə, tələbələrinə nümunə olsun. Çünki ictimai fikir ondan çox şey umur və həmişə nəzərdə saxlayır” (2, 60).

Tərbiyəçinin hər bir insanın həyatında və cəmiyyətdəki rolunu biz hələ axıra qədər dərk edə bilməmişik. Bu çətin və şərəfli işlə məşğul olan isə tərbiyəçidir yanı müəllim. Tərbiyəçi, bilavasitə öz yetişdirmələrinə təsir göstərən, onları həyata hazırlayan, müsbət keyfiyyətlər aşılaman bir şəxsiyyət olaraq insanlar arasında böyük nüfuza sahib olmalıdır.

Bu mənada müəllimin özünün bir obraz olaraq formalaşması kimi vacib bir prosesə diqqət yetirmək çox vacibdir. Bəs müasir dövr müəllim qarşısında hansı tələbləri irəli sürür?

Müasir tərbiyəçi dedikdə biz, ilk növbədə, yüksək əqidəyə, ideyaya, uşaq dünyasını dərinlən bilən, nəzəri və praktik pedaqoji biliklərə malik, vətəndaşlıq mövqeyindən çıxış edən, öz hisslərini uşaqlara təlqin etməyi bacaran bir şəxsiyyəti nəzərdə tuturuq. Bundan başqa tərbiyəçi möhkəm iradəyə, dözümlülüyə, yüksək mədəniyyətə malik olmalıdır. İradəli olmaq, hər bir işdə dözümlü göstərmək tərbiyəçiyə çox lazımdır. Özündən tez çıxan, hərəkətlərində və danışığında kobudluğa, qabalığa, təkbürlülüyə yol verən, nalayiq sözlər işlədən tərbiyəçi çox tez hörmətdən düşər.

Tərbiyəçi tələbkar olmaqla yanaşı, şagird şəxsiyyətinə hörmət etməlidir. Bunlar olduqca vacib və lazımlı keyfiyyətlərdir. Tərbiyəçi tələbkar olsa da, tərslikdən uzaq olmalı, hər bir şagirdə gələcəyin yetkin bir şəxsiyyətini görməyi bacarmalı, onlarla münasibətini qarşılıqlı hörmət və ehtiram üzərində qurmalıdır.

Vacib keyfiyyətlərdən biri də tərbiyəçinin təmiz mənəviyyəyə, nəcis əxlaqi sifətlərə malik olmasıdır. Yəni tərbiyəçinin təbliğ etdiyi mənəvi keyfiyyətlərinin hamısı (düzlük, vicdan, namus, ədalət, vətənpərvərlik, humanizm və s.) ilk növbədə onun özündə olmalıdır. Çünki, Nahaq yerə deməyiblər ki: "özündə olmayan şeyi başqasına verə bilməzsən".

Ən əsası isə tərbiyəçi uşaqları sevməlidir və uşaqlar bu sevgini həssaslıqla duyur və ona cavab verməyə can atırlar. Uşaqların məhəbbətini qazanan tərbiyəçi onlarla dostluq etməyi bacarmalı, sevinclərinə və kədərlərinə şərik olmalıdır.

Tərbiyəçi üçün yüksək peşəkarlıq, pedaqoji ustalığ da çox vacibdir. Yaradıcı təfəkkürə, müxtəlif pedaqoji məsələlərin həllinə nail olmaq bacarığı tərbiyəçiyə tərbiyə işini yüksək səviyyədə təşkil etməyə imkan verir. "Tərbiyəçinin bu cür tələblərə cavab verən mövqeyi onun tərbiyəvi fəaliyyətinin əsası olaraq hər bir fərdin azad inkişafına təkan verir və nəsillər arasında əlaqələrin pozulmamasına, zəngin milli irsimizin mənimsənilməsinə xidmət edir" (3, 91).

Tərbiyə işi yaradıcı xarakteri və yüksək gərginliyi ilə seçilir. Tərbiyəçi əməyi şagirdlərin tərbiyəsinin şüurlu, məqsədyönlü aparılmasını tələb edir. Tərbiyəçi öz fəaliyyətində tərbiyənin bütün cəhətlərini açmağa çalışmalı, uşaqlarla öz münasibətlərini əməkdaşlıq, humanizm prinsipləri əsasında qurmalıdır. "Müəllim (tərbiyəçi) peşəsi insanşünaslıq olub insanın mürəkkəb mənəvi dünyasına nüfuz etməyə imkan verir". B.A.Suxomlinski

Tərbiyə işini aparmaq üçün ilk növbədə tərbiyə işinin əsas istiqamətlərini düzgün ayırd etmək lazımdır. Bunlar aşağıdakılardır:

1. Düzgün pedaqoji diaqnozun qoyulması.
2. Tərbiyə işinin əsas məqsədini ayırd etmək.
3. Tərbiyə alanların maraqlarını, meyllərini, fərdi, psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə almaq.

Müəllim üçün ən vacib odur ki, tərbiyə alanların müsbət və mənfi keyfiyyətlərini və tərbiyəsində təbiət tərəfindən buraxılmış boşluqları aşkar etməkdir.

İkinci istiqamət isə aparılan tərbiyə işinin məqsədini müəyyən etmək, bu məqsədin həyata keçirilməsinə, yəni real olmasına inanmaqdır.

Üçüncü istiqamət indiyə kimi aparılan tərbiyə işlərində çox vaxt səhv olaraq nəzərə alınmayan əsas bir şərti qarşıya qoyur, yəni uşaqların maraqlarını, meyllərini, fərdi və psixoloji xüsusiyyətlərinin vacibliyini ortaya qoyur. Bunları bilən tərbiyəçi öz işini real bir zəmində qura bilir və qarşıya qoyulan məqsədə nail olmaq üçün böyük imkanlara malik olur.

Bundan başqa tərbiyəçi öz işinə yaradıcı və səmimi qəlbədən yanaşmalıdır. Təbii ki, müasir dövrümüzün reallıqları tərbiyə işində də öz əksini tapır. Tərbiyəçi qarşıya çıxan çətinliklərin öhdəsindən gəlməyi bacarmalıdır. Bu, şəxsiyyətindən, öz işinə can yandırmasından, dərin biliyə, saf əxlaqa malik olmasından asılıdır. Tərbiyəçinin bir üstünlüyü də ondan ibarətdir ki, o, yeniyetmələrlə işləyir, həyata onların nəzərləri ilə baxır, arzularına şərik olur, çətin məqamlarda onlara arxalanır.

Milli dəyərlərə arxalanan tərbiyə dövrümüz üçün çox aktual bir məsələdir. Soy kökünə, adət və ənənələrimizə qayıdış tərbiyə işində də çox zəruridir. Tərbiyəçinin bu işdə aparıcı rol oynaması vacibdir. Öz işində xalqımızın mütərəqqi adət və ənənələrindən bacarıqla istifadə edən tərbiyəçi öz

yetişdirmələrinə yüksək əxlaqi keyfiyyətləri aşılamaq bilər, onların xalqa, vətənə layiq bir övlad kimi yetişməsində müstəsna rol oynayar.

Tərbiyəçi tərəfindən istifadə olunan metodlar da tərbiyə işinin effektini artırır, uşaqların təfəkkürün formalaşmasına xidmət edir. Müasir tərbiyə sisteminin əsasını xeyirxahlıq, nəvaziş, saflıq kimi dəyərlər təşkil edir. Tərbiyəçinin işində bu keyfiyyətlərin aşılması azad, fəal, özünə və başqalarına hörmət edən bir şəxsiyyətin tərbiyəsi üçün olduqca vacibdir. "Cəmiyyətin yeni iqtisadi "relslər" üzərində irəliləməsi, demokratiyanın "şəksiz-şübhəsiz" qəbul olunması tərbiyəçi qarşısında da yeni tələblər qoyur. Bu tələblərin mahiyyəti tərbiyənin məqsədi ilə üst-üstə düşməlidir ki, apanlan tərbiyəvi işlər öz təsir qüvvəsini itirməsin və arzu olunan nəticələr əldə edilsin. Bunun üçün nəyi isə icad etmək lazım deyil. Sadəcə olaraq, xalqın maddi və sosial rifahının yaxşılaşdırılması ön plana çəkilməli, istifadə olunan tərbiyə metodlarının və formalarının humanist məcraya yönəldilməsi, tərbiyənin şəxsiyyətə üz çevirməsi lazımdır" (3, 89)

Bu keyfiyyətlərə malik tərbiyəçinin formalaşması üçün illərin təcrübəsi, uşaqlarla səmimi və açıq münasibətlərin qurulması, onların maraqlarına həssaslıqla yanaşılması, qabiliyyətlərinin inkişafı üçün münbit zəmin yaradılması, öz yetişdirmələrinin qeyri-standart düşüncələrinin olduğu kimi qəbul edilməsi bacarığı və onlarda yaradıcı fəaliyyətin əsasının qoyulması kimi şərtlər tələb olunur.

Xalqın gələcəyi müəllimin tərbiyəvi işindən asılıdır. Bu mənada müasir tərbiyəçiyə verilən tələblər olduqca mühüm şərtlərdir. Yüksək mənəvi keyfiyyətlərə, saf əqidəyə, vətəndaşlıq hisslərinə malik olan tərbiyəçi üçün qoyulan tələblər o qədər də çətin və yerinə yetirilməsi mümkün olmayan deyildir. Bütün bu işlərdə tərbiyəçi təkbəşinə deyil, ailənin, ictimaiyyətin, əmək kollektivlərinin köməyinə arxalanmalı, onlarla əlbir işləyərək qarşıya qoyulan məqsədə çatmalıdır.

Pedaqogikanın əsas məqsədi hərtərəfli və harmonik inkişaf etmiş insanlar tərbiyə etməkdir. Tərbiyənin bu məqsədinə nail olmaq üçün insanlar əsrlər boyu çalışmış, çalışır və çalışacaqlar. Tərbiyəçinin şəxsi nümunəsindən başqa digər bir vacib tsir mexanizmi var. Bu *nəzarət mexanizmidir*.

Tərbiyə işində nəzarət daha çox müşahidə formasında həyata keçirilir. Nəzarət formasında aparılan müşahidə müəllim, valideyn, sinif rəhbəri, tədris mütəxəssisinin rəhbərləri, digər tərbiyəçilər tərəfindən həyata keçirilir. Tərbiyə işində istənilən nəticəni əldə etmək üçün nəzarət üsulundan istifadə etmək lazımdır. Tərbiyəçi müşahidə faktları əsasında lazım gəldikdə işə qarışa bilir, müəyyən düzəlişlər edir və s. Tərbiyəçi tərəfindən nəzarətin olduğunu bilən şəxsin (şagirdin və ya tələbənin) məsuliyyəti xeyli artır, o, daha yaxşı işləməyə səy göstərir. Nəzarət üsulundan bütün tərbiyəvi tədbirlərdə: müzakirələrdə, disputlarda, gəzintilərdə, şəhidlər xiyabanına ziyarətdə, döyüşçülərlə görüşlərdə, kino və ya teatra kollektiv baxışda, məktəbdə tənəffüz zamanı, məşğələdə, ailədə və sair yerlərdə istifadə etmək olur.

Tərbiyə prosesinin son mərhələsində istifadə olunan üsullardan biri də davranış və fəaliyyət nəticələrinin yoxlanılmasıdır. Tərbiyə işində yoxlamanın məqsədi şagirdlərin tərbiyəlilik səviyyəsini üzə çıxartmaq, tərbiyəçinin fəaliyyətinin səmərəlilik dərəcəsini öyrənmək, tədris müəssisəsinin işini səciyyələndirmək və s. məqamlardır. Davranış və fəaliyyət nəticələrinin yoxlamaq üçün şagirdlərə müxtəlif məzmunlu və formal ictimai-faydalı tapşırıqlar verilir. Məsələn, divar qəzeti çıxartmaq; qəzetə məqalə yazmaq; yaxud şəkil çəkmək; tənha qocalara baş çəkmək; sinif otağında çiçəklərə qulluq etmək; tənəffüz zamanı növbətçilik etmək, üzlüyü aralanmış kitabları sahmana salmaq; xəstə yoldaşa köməklik göstərmək; məktəbyanı sahəni daş-kəsəkdən təmizləmək və s. və i.a. Nəzarətin və yoxlamanın nəticələri qiymətləndirilir.

Pedaqogikada qiymətləndirmə üsulları da istifadə edilir. Bu üsulları iki böyük qrupa ayırmaq olar: rəğbətləndirmə üsulları və tənbeh üsulları. Hər iki üsulun siyasi, psixoloji və pedaqoji mənaları vardır. Siyasi mənası: qiymətləndirmə üsulu ilə nəyin cəmiyyətdə bəyənildiyini, nəyin isə bəyənilmədiyini tərbiyə olunulunun nəzərinə çatdırmaqdan ibarətdir. Psixoloji mənası budur ki, yaxşı sözü və yaxşı davranışına görə rəğbətləndirilən şəxs sevinc hissi, məmnunluq hissi keçirir: nalayiq sözü, ədalətsiz hərəkətinə görə tənbeh edilən şəxs isə peşimançılıq hissi keçirir, kədərlənir. Xoş sözü, davranışına və ya fəaliyyətinə görə rəğbətləndirilən şəxs bundan sonra da nümunəvi əməlləri ilə sevinc hissləri keçirməyə çalışır; ətrafdakılar tərəfindən bəyənilməyən şəxs isə birdaha peşimançılıq hissləri keçirməmək üçün çalışır ki, yaramaz hərəkətlərinə yol verməsin.

Tərbiyə olunanların fəaliyyətlərini, onların fəaliyyətindəki fərdi xüsusiyyətlərə laqeyidlik göstərmək, münasibət bildirməmək, qiymətləndirməmək yolverilməzdir.

“Rəğbətləndirmə üsulları - Pedaqogika elm kimi formalaşana qədər xalq arasında tərbiyə məqsədi ilə rəğbətləndirmə üsullarından istifadə olunmuşdur: yaxşı əməllərinə görə uşaqları tərifləmişlər, belələrinə hədiyyələr vermişlər. Ehtiyacı olanlara, yetim uşaqlara həyan duranlar, çətin vəziyyətə düşənləri xilas edənlər, igidlik nümunəsi göstərənlər nağıllarda, dastanlarda, rəvayətlərdə tərənnüm olunmuşdur “Əl tutma Əlidən qalıb” deyirlər.” (4, 288)

Tədris müəssisələrində, idarədə, ailədə və digər ictimai yerlərdə iki qrup rəğbətləndirmə üsulları tətbiq olunur. Bunlar sadə rəğbətləndirmə üsulları və yüksək rəğbətləndirmə üsullarıdır. Sadə rəğbətləndirmə üsulları arasında uşağın saçına sığal çəkmək, “*Afərin!*”, “*Sağ ol!*”, “*Qoçaq qızım!*”, “*Qoçaq oğlum!*”, “*İşi belə görürlər!*” kimi qəlbə qida verən ifadələr işlətmək, arzusunu yetirmək (konsertə, sirkə, sərgiyə, kinoya, teatra, muzeyə və s. görməli yerlərə aparmaq); kitab alıb hədiyyə vermək, yaxşı yazısını, nitqini, davranışını, səyini dilə gətirib tərifləmək və s. qeyd edir. Yüksək rəğbətləndirmə üsulları arasında isə şifahi və ya yazılı təşəkkür elan etmək; adlı təqaüdə təqdim etmək; turizm gəzintisi üçün putyovka vermək; adına tərifnamə yazmaq; gümüş və ya qızıl medalla təltif etmək; fərqlənmə diplomu vermək; magistratura ya aspiranturaya təqdim etmək; xaricə oxumağa göndərmək; şəklini şərəf lövhəsinə vurmaq; kütləvi yığıncaqlarda adını çəkmək; haqqında qəzetə məqalə yazmaq və s. qeyd edir.

Bundan başqa elmi pedaqogikada *tənbeh üsulları* da xüsusi qeyd olunur. Bu üsullar tarixən cəza üsulları adlandırılmış indi də belə adlanır. Lakin respublikamız dövlət müstəqilliyi qazandıqdan sonra tərbiyədə cəza əvəzinə tənbeh sözünün işlədilməsi daha uyğundur. Çünki, tənbeh tərbiyə işində fiziki cəza üsullarını, habelə insan şəxsiyyətini alçaldan digər üsulları istisna edir. Öz növbəsində tənbeh üsulları da iki qrupa bölünür: yüngül tənbeh və nisbətən ağır tənbeh üsulları.

Yüngül tənbeh üsulları: tərbiyəçinin simasında narazılıq əlamətlərinin təzahürü: “*Belə olmaz!*”, “*Belə yaramaz!*”, “*Razı deyiləm*”, “*Narazı qaldım*” kimi ifadələrin işlədilməsi; diqqəti yayınan şagirdə yanaşmaq; səsin tonunu qaldırmaq və ya əksinə, endirmək; uşağın və ya şagirdin istəyinə əməl etməmək və s. Ağır tənbeh üsulları: bir müddət danışdırmamaq; məzəmmət etmək, danlamaq; şifahi töhmət elan etmək; yazılı töhmət elan etmək; təkrar sinifdə (kursda) saxlamaq; adlı təqaüddən məhrum etmək; ictimai tapşırığı başqasına həvalə etmək; başqa tədris müəssisəsinə köçmək; tədris müəssisəsindən xaric etmək və s.

Elmi ədəbiyyatda rəğbətləndirmə və tənbeh üsullarının tətbiqinə aşağıdakı tələblər verilir.

1. Rəğbətləndirmə və ya tənbeh obyektiv olmalı və qısa da olsa səciyyətləndirilməlidir.
2. Rəğbətləndirmə və ya tənbehin konkret halına biryolluq verilmiş qiymət kimi baxılmalıdır. Şəxs bilməlidir ki, bu gün rəğbətləndirilən sabah tənbeh oluna və ya əksinə, tənbeh olunan sabah rəğbətləndirilə bilər.
3. Günahını etiraf edən şəxsin bağışlanmaq imkanı nəzərə alınmalıdır.
4. Azərbaycanca tarixən olduğu kimi, indinin özündə də mütərəqqi fikirli şəxslər təlim və tərbiyə zamanı fiziki cəzanın yolverilməz olduğunu söyləmişlər; bunu daim yadda saxlamaq lazımdır.

Müəllim hər zaman humanizm prinsipinə əsaslanmalıdır. Unutmamalıdır ki, gələcək nəslin, müasir insanın bir şəxsiyyət kimi formalaşması müəllimdən asılıdır. Elə “pedaqogika” sözünün mənşəyi (“payda” və “jəqos”) də humanizmdən qaynaqlanır: “uşaq ötürən”, “uşaq himayə edən”. Doğrudan da işlədiyiniz bir müəssisədə xırda səhvə görə işini itirə bilərsiniz və s. Amma məktəbdə hamı xoş ünsiyyətlə, qayğı ilə əhatə olunarsa, müəllimlərin dəstəyi ilə elmin sirlərinə yiyələnirsiniz, əxlaqi-mənəvi cəhətdən pillə-pillə ucalırsınız. Nailiyyətlərinlə yanaşı, uğursuzluqların da olur.

Məqalə şərhində müəllimin tərbiyəvi fəaliyyətə hazırlanması haqda məsələlərə də toxunmaq istərdik. Burada iki məqamı ayırmaq istərdik: 1) tərbiyəvi fəaliyyətə hazırlanma; 2) şəxsiyyət kimi formalaşdırma. “Tərbiyəvi fəaliyyətə hazırlanma dedikdə, müəllimin bu fəaliyyətə başlamağa hazır olması və psixi proseslərin baş verdiyi şərait nəzərdə tutulur. Bu yanaşmada hazırlanmanın müəllimin daxilən bu prosesə hazır olma hissi ilə şərtləndiyi nəzərə çarpır. Hazır olma hissi isə tələbatlar və motivlərin əsasında tərbiyəvi fəaliyyətdə məqsədin müəyyənləşdirilməsindən başlayır”. (6, 15)

D.N. Uznadze hazır olmanı fəaliyyətə ruhlandırılma kimi izah etmişdir. O, bu anlayışı kiçik psixoloji fenomen kimi deyil, subyektin bütövlükdə vəziyyəti kimi başa düşüldüyünü qeyd edirdi. Bu, o deməkdir ki, fəaliyyətə ruhlandırma obyektiv şəraitin təsirindən əmələ gələn psixoloji fəallıq yaradır və onu yaradan obyektiv şəraitin əks olduğu vəziyyəti təqdim edir. Burdan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, fəaliyyətə ruhlandırılma sırf subyektiv hal olmayıb, obyektiv hadisələrin subyektə təsiri nəticəsində yaranır. (8, 66).

V. N. Myasişevin fikrincə, insanın fəaliyyətə hazır olması, onun bu işə müsbət münasibətindən başlayır. Fəaliyyət zamanı münasibət, eləcə də fəaliyyətə ruhlandırılma üçün şəxsiyyətə daxili qüvvələrini səfərbər etməsi xarakterikdir (9).

Nəticə

Fəaliyyətə hazır olma hissi tələbatlar və motivlərin əsasında məqsədin müəyyənləşdirilməsindən, yaxud insanın qarşısında duran vəzifələri dərk etməsindən başlayır. Bundan sonra insan qarşıdakı fəaliyyət üçün plan, sxem və s. hazırlayır, ayrı-ayrı hissələrin hazırlığı ilə məşğul olur. Ümumiyyətlə, fəaliyyətə hazır olmada, onun təşkili və qorunub saxlanılmasında şəxsiyyətin keyfiyyətləri həlledici rol oynayır.

İnsanın hər hansı bir işə hazırlanmasının səmərəliliyi onun bu işə hazır olma səviyyəsindən, bir şəxsiyyət kimi möhkəm xarakterli olmasından çox asılıdır. Əgər möhkəm xarakter və fəaliyyətə hazır olma motivləri varsa, hazırlanma prosesini təşkil etmək asanlaşır. Bu halda hazırlanma uğurlu fəaliyyətin ilkin şərti kimi uzunmüddətli və müəyyən struktura: peşə fəaliyyətinə, eyni zamanda tərbiyəvi fəaliyyətə müsbət münasibətə, peşə fəaliyyətinin tələblərinə uyğun şəxsi keyfiyyətlərə, pedaqoji qabiliyyətlərə, fəaliyyətə hazır olma motivlərinə, eləcə də, vacib bilik, bacarıq və vərdislərə malik olur.

References

1. V.A.Sukhomlinski. I give my heart to children. Baku, Maarif, 1979
2. N.Mirza. Pedagogical thoughts. Textbook. Baku, Translator, 2020, 216 p.
3. V.H.Jumshudov. Methodology of educational work. Baku, Book World, 2006. 104p.
4. N.Kazimov. School pedagogy. Baku, 2009, 438 p.
5. F.Rustamov. Humanist pedagogy or humanism in pedagogy? Baku, Science and education,
6. Sh.Mammadov. Pedagogical bases of preparation of primary school teacher for educational activity
7. M.Ilyasov. Modern problems of teacher professionalism and pedagogical competence. Baku, 2018, 208 p.
8. D. Uznadze. Psychology of installations. Minsk, 2001, 416 p.
9. B. Myasishchev. Personality and neurosis. L. : 1960, 161 p.
10. N. Tusi. Moral-Nasiri. "Science", 1980, p. 157.
11. <https://fayllar.org/terbiyenin-prinsipleri-ve-terbiyenin-usullari.html>
12. <http://minber.az/mu%C9%99lim-kimdir>

Rəyçi: dos. Ş.Ağakışiyeva

Göndərib: 01.12.2021

Qəbul edilib: 21.12.2021